

Κεφάλαιο 9

Μία δεκαετία αγώνων και θυσιών για την ελευθερία (1941 - 1949) (σελ. 212 – 217)

Η κατοχή της Ελλάδας κράτησε ως τον Οκτώβριο του 1944 και προκάλεσε πολλά δεινά στον ελληνικό λαό. Οι Έλληνες όμως αντιστάθηκαν στους κατακτητές. Λίγο μετά την Απελευθέρωση, η χώρα οδηγήθηκε σε Εμφύλιο Πόλεμο.

Σχόλιο [j1]: δεινά τα [Q38](#) : γεγονότα συνήθ. απρόσμενα, που φέρνουν στον άνθρωπο μεγάλη δυστυχία· συμφορές: Τα ~ της ανθρωπότητας.

Η τριπλή κατοχή στην Ελλάδα – Η διαίρεση της Ελλάδας σε ζώνες κατοχής

Οι Γερμανοί, αφού κατέλαβαν την Ελλάδα, κράτησαν την Αθήνα, την Κεντρική Μακεδονία, την Κρήτη και το σιδηροδρομικό δίκτυο, παραχώρησαν τμήματα της Μακεδονίας και της Θράκης στους συμμάχους τους Βουλγάρους και την υπόλοιπη χώρα στους Ιταλούς.

Η μεγάλη πείνα του χειμώνα 1941-1942 ιδιαίτερα στην Αθήνα και στις μεγάλες πόλεις

Η περίοδος της τριπλής Κατοχής ήταν η αφετηρία μεγάλης δοκιμασίας για τον ελληνικό λαό. Ιδιαίτερα τον πρώτο χειμώνα του 1941-1942 η πείνα μαστίζε τους κατοίκους στις μεγάλες πόλεις. Τα θύματα υπήρξαν χιλιάδες, ιδιαίτερα μάλιστα υπέφεραν τα μικρά παιδιά.

Σχόλιο [j2]: μαστίζω -ομαι
P2.1 : για κτ. βλαβερό ή κακό που υπάρχει ή συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό, με συνέπεια να προκαλεί μεγάλες ταλαιπωρίες: Πείνα κι επιδημίες μαστίζαν τη χώρα. Μεγάλα τμήματα του λαού μαστίζονται ακόμα από τον αναλφabetισμό.

Συσσίτιο για τα πεινασμένα παιδιά της Αθήνας το 1943, Αθήνα, φωτ. Ι. Ευαγγελίδη, ΕΛΙΑ

Η αντίσταση των κατακτημένων Ελλήνων – Ο Μανώλης Γλέζος και ο Απόστολος Σάντας κατεβάζουν τη γερμανική σημαία από τη Ακρόπολη – Η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου από τις αντιστασιακές οργανώσεις

Ταυτόχρονα με την Κατοχή ξεκίνησε και η αντίσταση των κατακτημένων Ελλήνων. Στις 30 Μαΐου του 1941 δύο φοιτητές, ο Μανώλης Γλέζος και ο Απόστολος Σάντας, κατέβασαν τη γερμανική σημαία από την Ακρόπολη, τραυματίζοντας με την πράξη τους αυτή το γόητρο των κατακτητών. Λίγους μήνες αργότερα, με την ηθική και υλική υποστήριξη της Βρετανίας, δημιουργήθηκαν τρεις αντιστασιακές οργανώσεις, το Ε.Α.Μ./Ε.Λ.Α.Σ. σε όλη σχεδόν τη χώρα, ο Ε.Δ.Ε.Σ. που έδρασε κυρίως στην Ήπειρο και η Ε.Κ.Κ.Α. Κορυφαίο κατόρθωμα της κοινής ελληνικής αντιστασιακής δράσης ήταν η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου (25 Νοεμβρίου 1942). Με την καταστροφή της καθυστέρησε ο ανεφοδιασμός των στρατευμάτων του Άξονα, που πολεμούσαν στην Αφρική.

Σχόλιο [j3]: γόητρο το [Q40](#) : η υπόληψη, η γενική εκτίμηση του κόσμου, το κύρος και η επιβολή που ασκεί κάποιος: Προσπάθησε να διατηρήσει το πολιτικό του ~. Έχασε πια το γόητρό του! || Πρέπει να διασώσουμε το εθνικό μας ~.

Σχόλιο [j4]: ανατίναξη η [Q33](#) : η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του ανατινάζω: Η ~ της γέφυρας του Γοργοποτάμου από τις αντιστασιακές οργανώσεις.

Σχόλιο [j5]: ανεφοδιάζω -ομαι [P2.1](#) : ανανεώνω την παροχή εφοδίων: ~ το στράτευμα / την αγορά. Το αεροπλάνο ανεφοδιάστηκε με καύσιμα και συνέχισε την πτήση του για Νέα Υόρκη.

▲ Η γέφυρα του Γοργοποτάμου που ανατινάχθηκε από τις αντιστασιακές δυνάμεις, φωτ. Αρχείο ΔΟΛ.

4
 Η κηδεία του Κωστή Παλαμά, στις 28 Φεβρουαρίου 1943, εξελίχθηκε σε κορυφαία αντιστασιακή πράξη εναντίον των κατακτητών. Τρίτος από αριστερά διακρίνεται ο ποιητής Άγγελος Σικελιανός, φωτ. Κ. Μεγαλοκονόμου

7
 Η αντίσταση ενάντια στους κατακτητές την περίοδο της τριπλής Κατοχής εμφανίζεται ως συνέχεια της Επανάστασης του 1821, Σκίτσο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Ριζοσπάστης* στις 25 Μαρτίου 1945

1
 Διαδήλωση στην Αθήνα εναντίον των δυνάμεων Κατοχής στις 25 Μαρτίου 1942, φωτ. Κ. Μεγαλοκονόμου

Οι βαρβαρότητες των Γερμανικών στρατευμάτων κατοχής – Το κάψιμο χωριών – Οι μαζικές εκτελέσεις

Οι πράξεις αντίστασης προκάλεσαν όμως τα αντίποινα των κατακτητών. Η τρομοκρατία, το κάψιμο ολόκληρων χωριών όπως τα Καλάβρυτα, το Δίστομο, το Μεσόβουνο, οι Πύργοι και η Κάνδανος καθώς και οι μαζικές εκτελέσεις υπήρξαν το βαρύ τίμημα της ελευθερίας. Στα τέλη του 1944 η τετραετής σχεδόν Κατοχή έφτασε στο τέλος της. Οι Γερμανοί και οι σύμμαχοι τους, νικημένοι στα πεδία των μαχών, αποσύρθηκαν από την Ελλάδα. Τον Οκτώβριο του 1944 η ελληνική Κυβέρνηση, που είχε καταφύγει στη Μέση Ανατολή, επέστρεψε στην Αθήνα. Ήταν η στιγμή της Απελευθέρωσης.

▲ Γερμανοί στρατιώτες στο κατεστραμμένο Δίστομο, συλλογή Σπ. Μεϊατζή

Σχόλιο [j6]: αντίποινα τα **040** : βλαβερή ενέργεια που γίνεται σε βάρος κάποιου με σκοπό την εκδίκηση ή γενικά την αντιμετώπιση αντίστοιχης ενέργειάς του· (πρβ. αντίμετρο): Οι Γερμανοί τουφέκισαν δέκα Έλληνες ως ~ για το φόνο ενός Γερμανού. Προβαίνο σε / επιβάλλω ~. Απειλώ με ~.

Σχόλιο [j7]: τρομοκρατία η **025** : 1α. πράξεις βίας, όπως π.χ. απαγωγές, τοποθετήσεις βομβών κτλ., που χρησιμοποιούν επαναστατικές οργανώσεις για να πετύχουν τους σκοπούς τους: Διεθνής ~, διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις. Η εξάπλωση της τρομοκρατίας στην Ευρώπη. Καταστολή της τρομοκρατίας. β. σύνολο από βίαια και καταπιεστικά μέτρα που χρησιμοποιεί ένα αντιλαϊκό κοινωνικό καθεστώς για να διατηρήσει την εξουσία: Οι δικτατορίες στηρίζονται στην ~. Κλίμα τρομοκρατίας επικρατεί στο λαό. Άσκηση τρομοκρατίας από τα όργανα της χούντας.

Σχόλιο [j8]: Εκτέλεση: θανάτωση (καταδικασμένου): Η ~ του θανατοποινίτη αναβλήθηκε ύστερα από τις έντονες διαμαρτυρίες μερίδας του τύπου. Ομαδικές εκτελέσεις αθώων πολιτών.

Σχόλιο [j9]: τίμημα το [tímiɲa] **049** : (μτφ.) αυτό που πρέπει να ανταλλάξει, να θυσιάσει κάποιος για να αποκτήσει κτ.: Το ~ της ελευθερίας είναι το αίμα των αγωνιστών της. Το ~ που κατέβαλε για να ανεβεί στην εξουσία ήταν βαρύ.

◀ Οκτώβριος 1944. Η στιγμή της Απελευθέρωσης. Ο ηρω-
θύπουργος Γεώργιος Παπανδρέου υψώνει την εθνι-
κή σημαία στον ιερό βρόχο της Ακρόπολης, Αθήνα,
ΕΛΙΑ

Ο αδελφοκτόνος ελληνικός εμφύλιος πόλεμος

Ωστόσο, νέα δεινά περίμεναν τον ελληνικό λαό. Οι ελληνικές πολιτικές δυνάμεις παρέμεναν διχασμένες: από τη μια ο βασιλιάς και η αναγνωρισμένη από τους Συμμάχους ελληνική Κυβέρνηση και από την άλλη το Ε.Α.Μ., που από τον Μάρτιο του 1944 είχε σχηματίσει δική του κυβέρνηση στην ορεινή Ελλάδα. Λάθη και παραλείψεις των δύο πλευρών καθώς και παρεμβάσεις των ξένων Δυνάμεων οδήγησαν τελικά σε Εμφύλιο Πόλεμο. Ο Εμφύλιος ξέσπασε το 1946 και «μάτωσε» την Ελλάδα για τρία ολόκληρα χρόνια. Ο αδελφοκτόνος πόλεμος τερματίστηκε στα τέλη του καλοκαιριού του 1949, με την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού, πολλές χιλιάδες θύματα και ανυπολόγιστες καταστροφές. Μπορεί οι ένοπλες συγκρούσεις να τελείωσαν, αλλά τα τραύματα στις ψυχές των Ελλήνων παρέμειναν ανοιχτά για πολλές ακόμη δεκαετίες.

Σχόλιο [j10]: εμφύλιος -α -ο
Ε6 : για ένοπλη σύγκρουση ή οξύτατη διαμάχη ή αντιπαράθεση ατόμων ή ομάδων που ανήκουν στο ίδιο ευρύτερο σύνολο (κυρίως φυλή, έθνος, κράτος, οργάνωση κτλ.): ~ πόλεμος / παραγμός.
Εμφύλια διαμάχη. Εμφύλιες έριδες / συγκρούσεις. Εμφύλιο μίσος. || (ως ουσ.) ο εμφύλιος, για εμφύλιο πόλεμο και ειδικότερα για τον εμφύλιο πόλεμο στην Ελλάδα μετά το τέλος του β' παγκόσμιου πολέμου.

Σχόλιο [j11]: ματώνω: (μτφ.) που έχει σχέση με αιματοχυσία: Τα ματωμένα χρόνια της Κατοχής.

Σχόλιο [j12]: αδελφοκτόνος: για εμφύλια φονική διαμάχη: Οι αδελφοκτόνοι πόλεμοι είναι από τους πιο σκληρούς και τραγικούς.

 Ματιά στο παρελθόν

Ο Εμφύλιος Πόλεμος

Ο Εμφύλιος Πόλεμος υπήρξε μία από τις πιο τραγικές σελίδες της ελληνικής Ιστορίας. Χιλιάδες Έλληνες αλληλοσκοτώθηκαν, πολλοί περισσότεροι πήραν το δρόμο της προσφυγιάς, ενώ οι πληγές του αδελφοκτόνου πολέμου βασάνιζαν για πολλές δεκαετίες την ελληνική κοινωνία. Αυτόν τον βαθύ πόνο του ελληνικού λαού αποτυπώνει και το τραγούδι «του νεκρού αδελφού», που έγραψε και μελοποίησε ο συνθέτης Μίκης Θεοδωράκης:

«Δυο γιους είχες μανούλα μου
δυο δέντρα, δυο ποτάμια,
δυο κάστρα Βενετσιάνικα,
δυο δούσους, δυο λαχτάρες.

Ένας για την ανατολή
κι ο άλλος για τη δύση
κι εσύ στη μέση μοναχή
μιλάς, ρωτάς, μιλάς, ρωτάς
τον ήλιο.

Ήλιε που βλέπεις τα βουνά
που βλέπεις τα ποτάμια
όπου θωρείς τα πάθη μας
και τις φτωχές μανούλες.

Αν δεις τον Παύλο φώναζε
και τον Ανδρέα πες μου.
Μ' έναν καημό τ' ανάστησα
μ' έναν λυγμό τα γέννου.

Μα κείνοι παίρνουνε βουνά
διαβαίνουνε ποτάμια
ο ένας τον άλλο ψάχνουνε
για ν' αλληλοσφαγούνε.

Κι εκεί στο πιο ψηλό βουνό,
στην πιο ψηλή ραχούλα
σιμά κοντά πλαγιάζουνε
κι όνειρο κι όνειρο ίδιο βλέπουν.
Στης μάνας τρέχουνε κι οι
δυο το νεκρικό κρεβάτι.
Μαζί τα χέρια δίνουνε της
κλείνουνε τα μάτια.

Και τα μαχαίρια μπήγουνε
βαθιά μέσα στο χώμα.
Κι απέκει ανέβλυσε νερό
να πιεις να ξεδιψάσεις».

Γλωσσάρι

Ε.Α.Μ.: Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο. Ήταν η ισχυρότερη αντιστασιακή οργάνωση.

Ε.Λ.Ε.Σ.: Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος.

Ε.Κ.Κ.Α.: Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση.

Μέση Ανατολή: Περιοχή που περιλαμβάνει εδάφη της βορειοανατολικής Αφρικής και της νοτιοδυτικής Ασίας.

Δημοκρατικός Στρατός: Στράτευμα που δημιουργήθηκε από το Κ.Κ.Ε. στη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου.